

Vergaderjaar 2008–2009

31 001

Programma voor Jeugd en Gezin

Nr. 60

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 17 december 2008

In de algemene commissie voor Jeugd en Gezin¹ bestond er bij enkele fracties behoefte een aantal vragen en opmerkingen voor te leggen aan de ministers voor Jeugd en Gezin en voor Wonen, Wijken en Integratie over de brief van 11 juli 2008 inzake diversiteit in het jeugdbeleid (Kamerstuk 31 001, nr. 52).

De op 26 september 2008 toegezonden vragen zijn met de door de ministers bij brief van 16 december 2008 toegezonden antwoorden, voorzien van een inleiding, hieronder afgedrukt.

De voorzitter van de algemene commissie voor Jeugd en Gezin,
Heijnen

De griffier van de algemene commissie voor Jeugd en Gezin,
Teunissen

¹ Samenstelling:

Leden: Van der Vlies (SGP), Çörüz (CDA), Tichelaar (PvdA), Gerkens (SP), ondervoorzitter, Sterk (CDA), Van Miltenburg (VVD), Van Dijken (PvdA), Dezentjé Hamming-Bluemink (VVD), Aasted-Madsen-van Stiphout (CDA), Koşer Kaya (D66), Jonker (CDA), Teeven (VVD), Wolbert (PvdA), Voordewind (CU), Zijlstra (VVD), Bouchibti (PvdA), Langkamp (SP), Ouwehand (PvdD), Agema (PVV), Leijten (SP), Dibi (GL), Heijnen (PvdA), voorzitter, Van Toorenburg (CDA), Uitslag (CDA) en Vacature (SP).

Piv. leden: Vacature (SGP), Omtzigt (CDA), Heerts (PvdA), Kant (SP), Blanksma-van den Heuvel (CDA), Van der Burg (VVD), Eijsink (PvdA), Vacature (VVD), Biskop (CDA), Van der Ham (D66), De Pater-van der Meer (CDA), Verdonk (Verdonk), Bouwmeester (PvdA), Wiegman-van Meppelen Scheppink (CU), Schippers (VVD), Timmer (PvdA), Gesthuizen (SP), Vacature (PvdD), Bosma (PVV), De Wit (SP), Azough (GL), Arib (PvdA), De Vries (CDA), Van Dijk (CDA) en Karabulut (SP).

Inleiding	2
I. Vragen en opmerkingen vanuit de fracties	2
II. Reactie van de ministers	7

Inleiding

Hierbij zenden wij u de antwoorden op de vragen van de Kamerleden naar aanleiding van het schriftelijk overleg van de algemene commissie voor Jeugd en Gezin over de brief «Diversiteit in het Jeugdbeleid» (31 001, nr. 52).

De vragen van de fractieleden over deze brief worden gebundeld beantwoord in onderstaande paragrafen. Bij de antwoorden is ook aangegeven welke fracties hierover vragen hebben gesteld:

1. Nadruk op preventie
2. Rekening houden met verschillen en risicofactoren
3. Kennis over effectiviteit bundelen en toepassen
4. Vakmanschap bij professionals, in organisaties en opleidingen
5. Monitoren van beleid en afrekenbare doelstellingen

I. VRAGEN EN OPMERKINGEN VANUIT DE FRACTIES**– Vragen en opmerkingen van de CDA-fractie**

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de brief «Diversiteit in het jeugdbeleid». Deze leden onderschrijven het belang in het jeugdbeleid rekening te houden met de diversiteit in de samenleving. In het bijzonder past daarbij aandacht voor migrantenkinderen. Een blik in de samenleving toont aan dat de jeugdzorg overwegend «wit» is, waar in de repressieve instellingen er overwegend allochtone jongeren zijn. Problemen in stadswijken onderstrepen deze problematiek nog eens nadrukkelijk. Dit moet veranderen, zo vinden zij. Het bereik van deze groep migrantenkinderen en hun ouders is nog onvoldoende, en er ontbreekt veelal kennis over welke aanpak effectief is. Daarom is het goed dat er specifiek aandacht wordt gegeven aan deze groep. Ieder kind verdient immers passende aandacht ongeacht zijn of haar achtergrond. Toch hebben deze leden vragen over de inhoud van de brief. De brief stelt dat er onvoldoende kennis is van de effectiviteit van het beleid. Dat wekt de indruk alsof we vanaf «nul» zouden moeten beginnen. Is er de afgelopen jaren niet geïnvesteerd in kennis over effectieve methoden? Hoe beoordelen de ministers bijvoorbeeld de rol van Forum in dit verband? Waarom wordt er alleen samenwerking gezocht met het NJI, het RIVM en ZonMw, en niet met Forum? De ministers willen een nulmeting laten plaatsvinden. Genoemde leden vragen hen toe te lichten op welke punten dit zal zijn en of er ook meetbare en afrekenbare doelstellingen aan zijn gekoppeld. Onduidelijk is ook wie nu welke verantwoordelijkheid heeft. Er wordt van alles in gang gezet, maar wie is daarvoor nu afrekenbaar? Genoemde leden onderschrijven het belang om ook in de hulpverlening multiculturaliteit te laten terugkomen. Het is van belang dat mensen uit de doelgroep ook als hulpverleners kunnen worden ingezet. Deze leden stellen echter wel dat het van belang is dat zij voldoende kennis hebben van de cultuur enerzijds, en anderzijds dat er ook voldoende afstand is tot hun eigen cultuur om ook daadwerkelijk de positie van hulpverlener te kunnen vervullen. Graag ontvangen zij een reactie van de ministers op dit standpunt.

De brief stelt dat van de € 200 mln. die beschikbaar wordt gesteld aan de Centra voor Jeugd en Gezin (CJG's) ook een deel ten goede zal komen aan

migrantenkinderen- en ouders. Deze leden vragen de ministers dit toe te lichten. Zijn daar concrete afspraken over gemaakt, om welk deel gaat het en is dit te controleren?

De leden van de CDA-fractie vinden het van groot belang dat het CJG ouders van de migrantenkinderen weet te bereiken. In dat verband wordt er gesproken over het ontwikkelen van een gereedschapskist. Graag ontvangen zij een toelichting op dit punt. Verder constateren deze leden dat gemeenten die gewend zijn in een multiculturele omgeving te functioneren (Nieuwegein, Rotterdam en Zaanstad) hun CJG's afstemmen op de doelgroep. Zij vinden het echter ook van groot belang dat CJG's in een omgeving waar men niet direct gewend is te werken vanuit multiculturaliteit, zoals in de regiogemeenten waar de doelgroep veel kleiner is, ook hiermee leren omgaan.

Een onderdeel van de Jeugdzorg vormt de pleegzorg. Daarbinnen is een tekort aan allochtone pleegouders. Graag horen de leden van de CDA-fractie welke mogelijkheid de ministers zien om dit tekort weg te krijgen.

- Vragen en opmerkingen van de PvdA-fractie

De leden van de PvdA-fractie zijn blij dat het voornemen tot meer diversiteit in het jeugdbeleid eindelijk is uitgewerkt. Maatwerk is van groot belang. Alleen met maatwerk kun je «alle kansen voor alle kinderen» in de praktijk realiseren. Op dit moment zijn we nog ver verwijderd van dit ideaal. Deze leden vinden het daarom belangrijk dat er hard gewerkt wordt aan het vergroten van diversiteit in het jeugdbeleid te vergroten en hebben enkele vragen en opmerkingen over de brief.

Om het jeugdbeleid beter te kunnen toerusten op «diversiteit» is het van belang dat er zicht is op de aard en omvang van de problemen. In de brief geven de ministers aan dat ouders van migrantenkinderen vaak moeilijk bereikt worden. Toch is de omvang van het probleem niet duidelijk.

Hoeveel migrantenkinderen zijn er met een lichtverstandelijke handicap? Is dit bekend en/of onderzocht? Hoeveel van deze kinderen krijgen jeugdhulp of worden anderszins bijgestaan door professionals? Hoe verhoudt dit aantal zich tot het aantal autochtone kinderen met een licht verstandelijke handicap? Hoe verhoudt dit zich tot het aantal kinderen dat jeugdhulp ontvangt en of op andere wijze wordt bijgestaan door professionele hulpverleners? Pas als we bekend zijn met de aard en omvang van het probleem kunnen we achteraf kijken of het beleid dat we gevoerd hebben vruchten afwerpt.

Ook met betrekking tot de instroom in de jeugd-GGZ bestaat er bij de leden van de PvdA-fractie nog onduidelijkheid. Uit de tabel op bladzijde 3 komt naar voren dat het aandeel van migrantenjongeren in de jeugd-GGZ 9 procent is. Hoe verhoudt dit aantal zich tot de behoefte aan geestelijke gezondheidszorg onder migrantenjongeren? Hoe verhoudt dit aantal zich tot het aantal autochtone jongeren in de jeugd-GGZ?

De leden van de PvdA-fractie vermoeden dat de ondervertegenwoordiging van jongens uit migrantengroepen in de vrijwillige jeugdzorg verband houdt met de oververtegenwoordiging in de justitiële jeugdzorg. In de tabel wordt geen onderscheid gemaakt tussen jongens en meisjes. Is het waar dat de oververtegenwoordiging in de justitiële jeugdinrichtingen (JJ's) en de oververtegenwoordiging in de gesloten jeugdzorg nog groter is als we alleen naar migrantenjongens kijken? Hoe verklaren de ministers dit verschil?

Wat gaan de ministers ondernemen om ouders van migrantenkinderen eerder op het spoor van de vrijwillige hulpverlening te krijgen?

In de brief geven de ministers aan dat ouders en hulpverleners een belangrijke rol spelen bij het zoeken en bieden van hulp en dat in sommige culturen schaamte bij ouders een belangrijke reden kan zijn om geen hulp te zoeken. Kan worden aangegeven op welke wijze hij met deze

informatie aan de slag gaat? Kan een offensief worden verwacht met het doel dit taboe te doorbreken? Wat gaan de ministers concreet doen om alle ouders van alle kinderen bekend te maken met de voordelen van vrijwillige hulp in een vroeg stadium? Zien zij een rol voor de CJG's? Welke (andere) instanties willen de ministers er bij gaan betrekken en welke resultaten verwachten zij te behalen en op welke termijn? Kunnen concrete voorstellen, afrekenbare doelen en een concreet tijdspad worden gegeven? Op voorhand moet duidelijk zijn wat de ministers willen bereiken en op welke termijn. In de brief geven de ministers aan dat zij de nieuwe professionals in de jeugdzorg zo wil opleiden dat deze na hun opleiding in het bezit zijn van interculturele competenties en vaardigheden. Ook geven zij aan dat er voor de huidige professionals in de jeugdzorg een specifiek bijscholingsprogramma dient te worden samengesteld en aangeboden. Deze leden juichen dit toe. Ook geven de ministers aan dat het van belang is dat er aandacht wordt besteed aan het aantrekken van medewerkers met diverse culturele achtergronden. Ook dit vinden genoemde leden zeer belangrijk. Een goed diversiteitsbeleid in instellingen draagt immers in belangrijke mate bij aan verbeteren van de aansluiting met de doelgroep. Niet bij alle jeugdzorginstellingen in Nederland lijkt dit mogelijk. Kunnen de ministers uiteenzetten op welke wijze bijvoorbeeld het Leger des Heils werkt aan het aantrekken van medewerkers met een verschillende culturele achtergrond nu het Leger des Heils alleen professionals met een christelijke achtergrond aanneemt? Hoe kan worden gewaarborgd dat ook in deze organisatie medewerkers met diverse culturele achtergronden worden aangesteld?

Diversiteit in het jeugdbeleid is erg belangrijk. In de brief wordt het onderscheid gemaakt tussen migrantenjongeren en autochtone jongeren. Er wordt echter geen onderscheid gemaakt tussen jongens en meisjes. Toch zijn de leden van de PvdA-fractie van mening dat er een groot verschil bestaat tussen de jeugdzorgproblemen van migranten jongens en migranten meisjes. Aan dit verschil wordt nauwelijks aandacht besteed in de brief. Kunnen de ministers uiteenzetten waarom dit onderscheid in de brief niet gemaakt wordt? Kan ook worden toegelicht welke specifiek op de problemen van migranten meisjes gericht beleid er op dit moment ontwikkeld wordt? Tenslotte valt het de leden van de PvdA-fractie op dat het accent in de brief wel wat al te eenzijdig op jeugdzorg ligt. De brief gaat vooral over het voorkomen van individuele problemen bij jongeren. Zij vinden dat diversiteit breder is dan dat. Graag hadden zij ook een visie gehad op het versterken van burgerschap bij alle jongeren, en antwoord op de volgende vragen. Hoe kun je alle jongeren betrekken bij burgerschap? Wat kun je doen om er voor te zorgen dat autochtone en allochtone jongeren elkaar blijven ontmoeten en stimuleren in een samenleving die in sneltreinvaart segregereert? Wat ga je doen aan een kleine minderheid die een straatcultuur hoog houdt die je niet bevalt? Wat ga je doen aan de discriminatie van jongeren die heel erg graag willen maar geen eerlijke kans krijgen? Dit zijn allemaal vragen die deze leden graag beantwoord zouden zien door de ministers.

- Vragen en opmerkingen van de SP-fractie

De leden van de SP-fractie hebben met kennisgenomen van de brief over diversiteit in het jeugdbeleid en stellen de navolgende vragen aan de ministers. In de brief noemen de ministers voor Jeugd en Gezin en voor Wonen, Wijken en Integratie als belangrijke preventieve actie de CJG's. In hoeverre zijn straks deze centra meer gericht op het diversiteitsbeleid dan de al bestaande hulporganisaties? (bijvoorbeeld het algemeen maatschappelijk werk, schoolmaatschappelijk werk, jeugdzorg etc.). Hoe gaan de ministers ervoor zorgen dat de CJG's wel de migrantenjongeren gaan bereiken, anders dan de bestaande hulporganisaties? Hoeveel van de migrantenjongeren worden er nog niet bereikt? Hoe gaan de ministers

ervoor zorgen dat deze jongeren wel bereikt worden? Welk streefgetal hebben zij hierbij voor ogen? Waarom is er tot op heden zo weinig aandacht besteed aan het bereiken van de diverse migrantengroepen? Wordt het huisbezoek een standaard onderdeel van het contact tussen migrantenjongeren en hun ouders in de hulpverlening? Zo nee, waarom niet? Voor de CJG's komt € 200 mln. beschikbaar, die deels ten goede komt aan migrantenkinderen en ouders. Welk deel is dit en hoe wordt dit concreet ingezet? Waarom is gekozen voor 3 regionale academische werkplaatsen en waarop is dit aantal gebaseerd?

Uitstroom van professionals is een groot probleem in de jeugdhulpverlening, omdat het veel tijd kost voor professionals om vertrouwen op te bouwen, zo schrijven de ministers. Wat is de omvang van deze uitstroom? Hoe gaan de ministers deze uitstroom uit de jeugdhulpverlening bestrijden? Kunnen de ministers uiteenzetten hoe groot het aantal medewerkers met diverse culturele achtergronden is in de jeugdhulpverlening? Nieuwe professionals moeten na hun opleiding in bezit zijn van interculturele competenties en vaardigheden. In hoeverre wordt dit al niet geboden op de diverse opleidingen? Zijn de ministers bereid ook te kijken naar opleidingen die dit al bieden en dit als voorbeeld te stellen? Kan een voorbeeld worden genoemd?

- Vragen en opmerkingen van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie vinden het onbegrijpelijk dat er nu weer € 10 mln. geïnvesteerd gaat worden in een beleidsspecifieke aanpak om migrantenouders en -kinderen te bereiken terwijl er al tal van programma's bestaan. De ministers geven in hun brief al aan dat er een uitgebreid beleidsinstrumentarium bestaat om ook migrantenkinderen en -ouders te bereiken. Dit zijn onder andere de volgende programma's: VVE (€ 70 mln. OCW), Aanval op de uitval (€ 100 mln. OCW), Iedereen Doet mee (€ 205 mln. SZW), Actie programma overlast en verloedering (BZK begroting onduidelijk), Actieplan polarisatie en radicalisering (€ 28 mln. BZK), Wijkanaanpak (€ 115 500 000 WWI), Integratie Nota «Zorg dat je erbij hoort» (OCW, VWS, BZK, JUS en J&G), Meedoen Allochtone Jeugd door Sport (VWS en WWI), Naar een professionele, integrale en meerjarige aanpak voor Antilliaans-Nederlandse risicojongeren (WWI en Jus) en dan nog op preventief gebied: de CJG's (€ 200 mln.), De Brede School en de Krachtwijken. Maar al deze programma's zijn volgens de ministers te «inclusief» en besteden te weinig aandacht aan de «diversiteit» van het jeugdbeleid. Als klap op de vuurpijl geven de ministers ook nog aan dat ondanks bovenstaand beleid «we toch nog onvoldoende weten over effectief jeugdbeleid voor migrantenouders en -kinderen». De leden van de VVD-fractie vinden het onbegrijpelijk dat er naast alle bestaande initiatieven er nu weer 3 jaar lang onderzoek moet worden gedaan naar de juiste aanpak. Bovendien zullen de effecten van dit onderzoek pas na 8 à 10 jaar zichtbaar zijn. Kan worden uitgelegd hoe het komt dat de bestaande programma's niet genoeg effect opleveren? Kan worden toegelicht hoe het mogelijk is dat er nu nog steeds niet bekend is hoe migrantenouders en -kinderen het meest effectief bereikt kunnen worden? Waarom moet hiervoor nu weer nieuw beleid worden gemaakt en opnieuw geld voor worden uitgetrokken? Deze leden zouden graag zien dat er eerst eens gekeken wordt naar de effectiviteit van de al bestaande programma's. Het kabinet wil met «Diversiteit in het jeugdbeleid» inzetten op het ontwikkelen van kennis via academische werkplaatsen. Waarom nu weer aparte werkplaatsen opzetten? Wat is de toegevoegde waarde van die werkplaatsen? Wachten de ministers eerst de resultaten af van de projecten «interculturele meetladder» en «versterken van de frontlinie» eind 2008? Wat is eigenlijk de toegevoegde waarde van die projecten? De leden van de VVD-fractie zijn absoluut tegen al die versnippering van losse projecten waarbij de ondoorzichtigheid steeds groter wordt.

Welke specifieke onderdelen worden er in 2010 precies geëvalueerd? En welke SMART indicatoren worden er aan het beleid gekoppeld? De ministers geven aan dat uit sociaaleconomisch onderzoek blijkt dat vroeg en effectief ingrijpen tot een hoger sociaal en economisch rendement leidt. Daarom willen zij «aandacht» geven aan het ondersteunen bij de opvoeding van ouders van kinderen van 0 tot 4 jaar en aan de Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE). Wat bedoelen de ministers precies met «aandacht» geven? Waarom wordt VVE voor migrantenkinderen met een taalachterstand niet gewoon verplicht gesteld? Het is toch bekend dat er vooral in die gezinnen taalachterstanden bestaan? Waarom wordt er niet keihard ingezet op deze preventieve werking? Waarom is er niet ook een verplichte taal cursus voor ouders uit migrantengezinnen? Waarom gaat de minister voor Jeugd en Gezin de bestaande programma's niet gewoon zelf coördineren in plaats van opnieuw beleid optuigen wat allang bestaat?

- Vragen en opmerkingen van de PVV-fractie

De leden van de PVV-fractie hebben kennisgenomen van de brief inzake «Diversiteit in het jeugdbeleid» en hebben naar aanleiding daarvan een aantal vragen.

Is het, gezien het feit dat dit beleid is gebaseerd op de stelling dat migrantenjongeren ondervertegenwoordigd zijn in de ontwikkelingsgerichte jeugdhulpverlening, niet behoorlijk knullig dat we in een voetnoot moeten lezen dat na 2002 het aandeel van migrantenjongeren in de jeugdhulpverlening niet consistent meer is bijgehouden?

Vormt het optuigen van een miljoenenverslindende diversiteitsindustrie binnen het jeugd- en jongerenwerk, zoals nu dreigt, feitelijk niet gewoon de beklinking van het volstreekte falen van het integratiebeleid van de afgelopen decennia?

Waarom denken de ministers eigenlijk dat meer jeugdhulp het antwoord is op de problemen rond migrantenjongeren? Wat hebben al die miljoenen die we in dit land over de jaren hebben besteed aan jeugd- en jongerenwerk feitelijk nu eigenlijk opgeleverd?

Een van de doelstelling is dat migrantenkinderen gelijke kansen moeten krijgen. Waar baseren de ministers de aanname op dat migrantenkinderen in dit land geen gelijke kansen krijgen? Is het in werkelijkheid niet zo dat bepaalde groepen migranten de kansen die hen in dit land geboden worden zelf niet grijpen, omdat ze opgesloten zitten in destructieve culturen?

Waarom wordt er een rol voor migrantenorganisaties ingeruimd, terwijl het gezien de negatieve rol die culturele factoren spelen in de problemen rond migrantenjongeren juist zaak is om migrantenjongeren los te weken van de cultuur van hun landen van herkomst?

- Vragen en opmerkingen van de ChristenUnie-fractie

De leden van de ChristenUnie-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de brief inzake «Diversiteit in het jeugdbeleid» en hebben naar aanleiding daarvan een aantal vragen en opmerkingen.

Op bladzijde 4 van de brief staat dat de achterstand bij ouders bij zowel autochtone als allochtone gezinnen een voorspeller is van achterstand bij kinderen. De ontwikkeling van een kind is door professionals al vroeg in te schatten, ook door te kijken naar andere factoren. Deze leden vragen of in het jeugdbeleid breed gebruik wordt gemaakt van het op jonge leeftijd inschatten van de persoonlijke ontwikkeling van kinderen.

Op bladzijde 10 van de brief staat dat een grondige kennis van voorkomende culturen in Nederland bij professionals en organisaties in de jeugdgezondheidszorg, het jeugdwerk en de jeugdzorg niet noodzakelijk is. De leden van de ChristenUnie-fractie wijzen op de verschillen tussen

steden en regio's van voorkomende culturen. Hoe kunnen steden en regio's zich afzonderlijk specialiseren in veelvoorkomende culturen? Krijgt de specifieke werkwijze bij veel voorkomende culturen van steden en regio's gestalte in «Diversiteit in het jeugdbeleid», naast de specifieke aanpak van problemen onder jongeren van Marokkaanse en Antilliaanse afkomst?

II. REACTIE VAN DE MINISTERS

1. Nadruk op preventie

Algemeen

De leden van de fracties van het CDA, de ChristenUnie en de PvdA onderschrijven het belang om in het jeugdbeleid rekening te houden met de diversiteit in de samenleving. Door de fractieleden van de VVD en de PVV zijn vragen gesteld waarom de huidige programma's niet voldoende zouden opleveren.

De acties uit «Diversiteit in het Jeugdbeleid» zijn gericht op het eerder en beter bereiken van migrantenouders en kinderen door de hulpverlening en op het stimuleren van participatie en burgerschap. Voorkomen moet worden dat een nieuwe generatie migrantenkinderen achterstand oploopt en de aansluiting met de samenleving dreigt te verliezen. Dat lukt alleen door kinderen en ouders vanaf het begin te bereiken met algemene jeugdvoorzieningen zoals opvoedondersteuning, jeugd- en jongerenwerk en spel en bewegen. Dat vraagt om inclusief beleid en inspanning op vele terreinen, waaronder onderwijs, arbeidsmarkt en participatie.

Lopende programma's bij de verschillende ministeries vallen onder generiek beleid, gericht op het wegnemen van achterstanden en het bieden van een goede ontwikkeling, waar de migrantenjeugd mede (maar nog onvoldoende) van kan profiteren. Daarnaast is er specifiek beleid om problemen van en met doelgroepen aan te pakken. Deze problemen zijn vaak geconcentreerd in gemeenten of wijken (vindplaats), zoals met Antilliaans-Nederlandse en Marokkaans-Nederlandse jongeren. Het gaat hierbij vooral om problemen als criminaliteit, overlast, schooluitval en werkloosheid.

We willen ook bereiken dat er minder migrantenkinderen in de zware vormen van hulpverlening terechtkomen, zoals de jeugdzorg en justitiële inrichtingen. Diversiteit in het jeugdbeleid is nodig om deze problemen, vóórdat ze ontstaan en zich manifesteren, te voorkómen. Dit is recentelijk nog eens bevestigd in het overleg van 22 oktober jl. van een kabinetsdelegatie (ministers voor Jeugd en Gezin, WWI, BZK en Justitie) met gemeenten met relatief grote groepen Marokkaans-Nederlandse probleemjongens.

De focus ligt daarbij op preventie en op ontwikkelingsgericht jeugdbeleid, zoals het stimuleren van wijkactiviteiten, jeugd- en jongerenwerk en peuterspeelzaalwerk, en opvoedingsondersteuning. Migrantenkinderen en hun ouders worden nu nog vaak te weinig of niet adequaat door jeugdprofessionals bereikt met algemene jeugdvoorzieningen en opvoedondersteuning. «Diversiteit in het Jeugdbeleid» is niet alomvattend, maar kan andere beleidsporen versterken, zoals integratiebeleid en de bestrijding van (rassen)discriminatie. Deze onderwerpen zijn concreet ingevuld in de Integratienota.

Met «Diversiteit in het Jeugdbeleid» willen we kortom de voorwaarden creëren voor een beter bereik en resultaat van het reguliere jeugdbeleid onder migrantenouders en kinderen, door goede voorbeelden te

bundelen, het zicht op de werkzame factoren te verbeteren en de resultaten daarvan te verspreiden.

Laagdrempelige voorzieningen via Centra voor Jeugd en Gezin

Door de fractieleden van CDA, PvdA en SP zijn vragen gesteld over het bereik van migranten door de Centra voor Jeugd en Gezin. Vragen werden gesteld over de gereedheidskist, de beschikbare middelen voor diversiteit (welk deel van de € 200 miljoen) en de kleine gemeenten waar Centra voor Jeugd en Gezin ook moeten worden toegerust op diversiteit.

In het bieden van vrijwillige en laagdrempelige vormen van hulp, en dus ook in het diversiteitsbeleid, spelen de Centra voor Jeugd en Gezin een belangrijke rol. Zij bieden deze laagdrempelige functie voor jeugdigen van 0 tot 23 jaar en hun ouders. Dat begint al bij het consultatiebureau. De consultatiebureaus hebben het hoogste bereik onder migrantengroepen van alle (vrijwillige) voorzieningen die wij hebben in Nederland. 98% van de 0-1-jarigen en 95% van de 3 jarigen is 12 maanden voorafgaand aan de peildatum bij het consultatiebureau geweest. Dat de jeugdgezondheidszorg (JGZ) voor kinderen van 0 tot 19 jaar onderdeel is van de Centra voor Jeugd en Gezin biedt daarom goede mogelijkheden om vanuit deze Centra contact te leggen met alle ouders en kinderen in Nederland en deze contacten na het bereiken van de leeftijd van vier jaar te behouden. De Centra voor Jeugd en Gezin richten zich op een goede ontwikkeling van kinderen van jongs af aan en waar nodig wordt advies of begeleiding gegeven. De JGZ-professionals maken hierbij gebruik van de beschikbare wetenschappelijke kennis over risico's voor een gezonde ontwikkeling van een kind. Dit in antwoord op de vraag van de ChristenUnie naar het in het jeugdbeleid benutten van de mogelijkheden om op jonge leeftijd risico's voor de ontwikkeling in te schatten.

Het Centrum voor Jeugd en Gezin moet migrantenouders en -kinderen net zo goed bereiken als autochtone ouders en kinderen. Het vergt maatwerk om de Centra goed te richten op de behoeften van de bevolking in hun werkgebied. De Gereedheidskist Centrum voor Jeugd en Gezin kan daarbij helpen. Deze gereedheidskist bevat praktische handreikingen voor de inrichting, organisatie en werkwijze van het Centrum voor Jeugd en Gezin. In de gereedheidskist, die in schriftelijke en digitale vorm beschikbaar is, worden de resultaten opgenomen van de pilots interculturelisatie, die nu worden uitgevoerd bij Centra voor Jeugd en Gezin in de gemeenten Nieuwegein, Zaanstad en Rotterdam. De ervaringen van deze pilots worden zo ontsloten voor alle Nederlandse gemeenten.

Zoals eerder met uw Kamer is besproken worden de extra gelden die beschikbaar worden gesteld aan gemeenten voor de totstandkoming van Centra voor Jeugd en Gezin niet gelabeld, ten einde maximale ruimte te bieden voor decentraal maatwerk. Het is dus niet zo dat er delen van deze extra gelden geormerkt zijn voor diversiteit. Ook zijn er geen afspraken gemaakt met gemeenten om delen van de extra gelden hiervoor in te zetten.

Door vanaf het begin bij de CJG-ontwikkeling aandacht te besteden aan het evenredig bereiken van alle groepen in het werkgebied (dus inclusief beleid te voeren), zullen ook migrantenkinderen en -ouders baat hebben bij de extra gelden voor de Centra voor Jeugd en Gezin. De ChristenUnie vroeg naar de wijze waarop steden en regio's zich kunnen specialiseren in de daar meest voorkomende culturen. Het inclusieve beleid biedt ruimte voor maatwerk en biedt steden en regio's zo de mogelijkheid in te spelen op de specifieke veelvoorkomende culturen in hun werkgebied. Dit krijgt in het programma «Diversiteit in het jeugdbeleid» gestalte.

De fractie van de VVD heeft vragen gesteld waarom VVE niet verplicht wordt gesteld voor kinderen met taalachterstand.

In de brief «Ontwikkelingskansen door Kwaliteit en Educatie» (Kamerstukken II 2007/08, 31 322, nr. 25) heeft staatssecretaris Dijkstra van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap uiteengezet op welke wijze het kabinet het VVE-beleid vormgeeft. Op dit moment is een wetsvoorstel in voorbereiding dat uitwerking geeft aan die brief. Het kabinet wil de leerplichtige leeftijd van kinderen niet verlagen en dus geen leerplicht opleggen aan kinderen (autochtoon én migrant) jonger dan 5 jaar (zie de brief «Samen spelen, samen leren», Kamerstukken II 2006/07, 30 800 VIII, nr. 169). Er is op grond van de Wet inburgering een verplichte taal cursus als onderdeel van het inburgeringsprogramma voor ouders die inburgeringsplichtig zijn. In de brief van 4 september 2008 (Kamerstukken II 2007/08, 31 143, nr. 22) heeft de minister voor Wonen, Wijken en Integratie, mede namens de minister voor Jeugd en Gezin en de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (primair onderwijs) aangegeven dat er een juridisch onderzoek zal worden uitgevoerd om te bezien of er mogelijkheden zijn om ouders, die niet inburgeringsplichtig zijn en jonge kinderen hebben, te verplichten tot het leren van de Nederlandse taal. Het is de bedoeling dat dit onderzoek in het voorjaar gereed zal zijn. Het kabinet ziet tegelijkertijd veel mogelijkheden binnen de bestaande wettelijke kaders om op lokaal niveau ouders te wijzen op de mogelijkheden die er zijn om een taal cursus te volgen.

Soms een stevige aanpak

De fractie van de PvdA heeft gevraagd naar wat er gedaan wordt aan jongeren die deelnemen aan een ongewenste straatcultuur of jongeren die overlast veroorzaken.

Jeugdbeleid houdt ook in dat – wanneer er urgente problemen ontstaan door ongewenst gedrag – het kabinet deze problemen aanpakt. Op ongewenst gedrag of overlast moeten we alert zijn en tijdig reageren. Ouders zullen meer worden aangesproken op het gedrag van hun kind. Dat geldt ook voor ouders van migrantenkinderen. Waar ouders hun verantwoordelijkheid niet nemen, is inzet van jeugdbeschermingsmaatregelen aan de orde, zonodig gepaard met verplichte opvoedondersteuning. Het kabinet heeft in de notitie «Aanpak overlast kinderen jonger dan 12 jaar» voorstellen gedaan voor de aanpak van overlastgevende jeugd, onder andere via de inzet van straatcoaches. Ook de problematiek met Marokkaans-Nederlandse jongeren vraagt om een stevige aanpak. Het kabinet stuurt dit najaar de beleidsbrief over de aanpak van Marokkaans-Nederlandse probleemjongens naar de Tweede Kamer.

2. Rekening houden met verschillen en risicofactoren

Verschillen bij jongens en meisjes

De PvdA-fractie heeft gevraagd naar de verschillen tussen de problemen van jongens en meisjes en de vertegenwoordiging van migrantenjongens in de jeugdzorg en de justitiële jeugdinrichtingen.

Met diversiteitsbeleid wordt ingezet op het onderkennen van alle relevante verschillen en het daarop effectief inspelen met hulpverlening. Dat houdt in dat er net zo goed oog zal zijn voor verschillende doelgroepen als voor verschillen in sekse. Onderkend wordt dat bij zowel de problemen van psychische aard als bij de wijze waarop problemen worden geuit, er

verschillen zijn tussen jongens en meisjes. Het is bekend dat jongens vaker deelnemen aan een straatcultuur, vaker overlast veroorzaken en meer in justitiële inrichtingen zitten dan meisjes. Meisjes hebben meer internaliserende problemen, zoals depressies. Dit beeld zie je ook terug in de verhouding tussen migrantenjongens en -meisjes in de Justitiële Jeugdinrichtingen. Er zitten iets meer migrantenjongens in een Justitiële Jeugdinrichting (54,5%) dan autochtone jongens (45,5%). Voor migrantenmeisjes is de verhouding 37,5% versus 62,1% autochtoon.

Migrantenjongeren in de jeugd-ggz

De fractie van de PvdA vraagt naar het aandeel van migrantenjongeren in de jeugd-ggz.

Ongeveer 5 procent van de kinderen en jeugdigen in Nederland heeft psychische problemen die zo ernstig zijn dat ze daardoor disfunctioneren in het dagelijks leven. Daarvan is ongeveer 3 procent daadwerkelijk in zorg bij de jeugd-ggz (120 000 jeugdigen op een populatie van ongeveer 4 miljoen kinderen en jeugdigen). Er lijkt dus voor de totale populatie jeugdigen sprake van ondervertegenwoordiging van kinderen met psychische problemen in de zorg. Migrantenkinderen zijn op dit moment bovendien ondervertegenwoordigd in de jeugd-ggz: in 2006 was het aandeel migrantenjongeren in de jeugd-ggz 11% tegen hun aandeel van 22% in de totale Nederlandse jeugd. Omdat we geen reden hebben om aan te nemen dat het aantal stoornissen lager is (schizofrenie en depressie komen zelfs vaker voor bij sommige migrantengroepen), is aannemelijk dat binnen de groep die nu nog niet wordt behandeld veel migrantenkinderen zitten. Hoewel jonge migranten even vaak naar de huisarts gaan voor hun psychische klachten als autochtone adolescenten, laten zij zich minder vaak behandelen in de ggz. Oorzaken hiervoor zijn onder andere dat zij hun psychische problemen niet onderkennen, de ernst ervan onderschatten en twijfelen aan het nut van de behandeling. Er heerst onder deze groepen nog een groot taboe op ggz-hulp. Als ze binnenkomen is dit veelal via somatische klachten en crisissituaties. GGZ Nederland heeft aangegeven dat het voor de jeugd-ggz hoge prioriteit heeft om psychische stoornissen bij kinderen uit migrantengezinnen vroegtijdig te signaleren. Ook de diagnostiek en behandeling moeten beter aansluiten bij de specifieke hulpvraag van de cliënten uit de migrantengroepen. In het «Actieplan Overlast en Verloedering», dat in februari 2008 naar uw Kamer is gestuurd, is daarom ook opgenomen dat de ministers voor Wonen, Wijken en Integratie en voor Jeugd en Gezin in 2008 zullen starten met onderzoek naar de psychische problematiek onder Marokkaans-Nederlandse jongeren. In de GGZ wordt met voorlichting, consultatie en zorgtoeleiding gewerkt aan verbetering hiervan, zoals bij «GGZ kiest kleur Amsterdam».

Migrantenjongeren met een licht verstandelijke handicap

De PvdA-fractie heeft gevraagd naar de situatie van migrantenjongeren met een licht verstandelijke handicap.

De instellingen voor gehandicaptenzorg registreren geen gegevens over etniciteit. De vraag is hoe we migrantenkinderen met een verstandelijke beperking met de hulpverlening kunnen bereiken: hoe zorgen we dat ze niet «verborgen» zijn of blijven. Het is bekend dat in sommige culturen schaamte een rol speelt bij het al dan niet vragen van hulp of zorg. De gehandicaptensector probeert onder andere door voorlichting, deskundigheidsbevordering en het specifiek werven van personeel van allochtone afkomst de gehandicaptenzorg beter bereikbaar te maken voor deze bevolkingsgroepen. Instellingen, bijvoorbeeld de orthopedagogische

behandelcentra voor licht verstandelijk gehandicapten, ontwikkelen in toenemende mate beleid gericht op interculturalisatie. Instellingen waar al een groter aantal allochtone cliënten behandeld wordt, hebben de behandelingen inhoudelijk en methodisch daarop afgestemd. Op meer specifieke vragen zoals de verhouding tussen migrantenjongeren en autochtone jongeren met een lichtverstandelijke handicap, is de Kamer eerder geïnformeerd door de beantwoording van vragen van het lid Koşer-Kaya (2070801200) en het lid Arib (2070801190).

3. Kennis over effectiviteit bundelen en toepassen

Kennis systematisch bundelen en verspreiden

De fracties van CDA en VVD vragen naar wat er wordt gedaan met de kennis die al is opgedaan in lopende programma's en projecten, zoals over effectieve methoden. Door verschillende fractieleden zijn vragen gesteld over het bereiken van migranten wanneer schaamte (PvdA) of cultuur (PVV) belemmerend werkt en over huisbezoeken als standaard onderdeel van het contact van de hulpverlener (SP).

Het aantal methodieken en programma's, dat objectief is geëvalueerd en als veelbelovend of effectief is beoordeeld, is beperkt. Deze methodieken en programma's zijn te vinden in de databank effectieve jeugdinterventies van het Nederlands Jeugd Instituut. Het beleid is erop gericht verbetering te brengen in het aanbod en de bestaande methodieken beter toe te spitsen op de situatie van de verschillende migrantenjongeren. Willen we ervoor zorgen dat migrantenkinderen minder problemen hebben en veroorzaken, dan zullen we ons goed rekenschap moeten geven van wat hen beweegt en hoe daar effectief op in te spelen. Kennis die momenteel wordt opgedaan bij lopende projecten, zoals de Frontlinie Aanpakken, en de Interculturele Meetladder, wordt meegenomen. Met de Frontlinie Aanpakken worden handvatten ontwikkeld voor gemeenten om een goede keuze te kunnen maken uit het aanbod van het betrekken van (migranten)vrijwilligers om de moeilijkste doelgroepen te bereiken. Met de Interculturele Meetladder worden toetsingscriteria ontwikkeld waarmee nieuwe en bestaande methodieken beoordeeld kunnen worden op hun effectiviteit voor specifieke doelgroepen. Alle bestaande kennis, ook de kennis die bij professionals beschikbaar is over het op jonge leeftijd inschatten van de ontwikkeling van kinderen, wordt nu systematisch gebundeld, beoordeeld en toegankelijk gemaakt. In de rondetafelgesprekken met professionals werden huisbezoeken, ontmoetingen en groepsaanpakken genoemd als methoden die goed kunnen werken. Naar aanleiding van de vraag van de SP over huisbezoeken: de effectiviteit van deze aanpakken wordt ondermeer in een experiment in het kader van de wijk-aanpak onderzocht alvorens huisbezoeken als standaard onderdeel van het contact van de hulpverlener kunnen worden meegenomen.

Kennis in academische werkplaatsen toepassen

De fracties van de SP en VVD vragen naar de toegevoegde waarde van de academische werkplaatsen en waarom er drie worden georganiseerd.

Met het diversiteitsbeleid wordt ingezet op kennisontwikkeling en -verspreiding. Meer toegespitst gaat het daarbij om professionalisering, effectiviteit van interventies en bereik van de doelgroepen. Daarnaast is het onontbeerlijk dat op lokaal en regionaal niveau alle partijen samenwerken aan het verbeteren van de positie van migrantenjongeren in het jeugdbeleid in de praktijk. In de academische werkplaatsen wordt daaraan gewerkt en wordt vanuit de praktijk onderzocht wat wel goed werkt, maar nog niet wetenschappelijk bewezen effectief is te noemen. Door het

samenbrengen van universiteiten/hogescholen, jeugdprofessionals en gemeenten, kunnen in de academische werkplaatsen werkwijzen op effectiviteit worden onderzocht. Onderzoekers gaan aan de slag met vragen die er in de praktijk toe doen. En de praktijk leert kritischer te kijken naar het eigen werkproces: gebruiken we wel methoden en werkwijzen met het meeste effect. Bijkomend voordeel is dat deze alliantie de mogelijkheden versterkt om via deze uitwisseling bestaande opleidingen van nieuwe professionals te versterken. Onderzoekers die vaak ook als docent zijn verbonden aan opleidingen, kunnen opleidingen beter op de praktijk laten aansluiten en ook praktijkprofessionals inschakelen bij het verzorgen van onderwijs. Het concept academische werkplaats is een beproefde methode, die ook is toegepast in de publieke gezondheid. Met de beschikbare middelen kunnen drie academische werkplaatsen worden gestart. De kennis die in deze werkplaatsen wordt opgedaan wordt landelijk verspreid via congressen en publicaties en via de CJG's. In 2010 en 2011 zullen de drie academische werkplaatsen diversiteit zelf ook een actieve rol vervullen in de verspreiding van kennis en ervaringen naar andere gemeenten.

4. Vakmanschap bij professionals, in opleidingen en personeelsbeleid

Opleidingen en scholing

Verschillende fracties (PvdA, SP, PVV en CDA) hebben vragen gesteld over de rol van (migranten)professionals en vrijwilligers, en over opleidingen en personeelsbeleid in «Diversiteit in het Jeugdbeleid».

Professionals moeten beschikken over voldoende interculturele competenties en vaardigheden. Op diverse opleidingen en in bij- en nascholing worden modules aangeboden, gericht op het verwerven van interculturele competentie. Naar aanleiding van de vraag van de SP zijn hiervan enkele voorbeelden te noemen, zoals het intercultureel competentieprofiel dat door Mikado is beschreven voor de GGZ en de interculturele thermometer, waarbij medewerkers in korte tijd de eigen interculturele competentie kunnen scoren. Het streven is dat interculturele competenties terugkomen in alle curricula en dan niet alleen met een losse module. Het integreren van interculturele competenties in de beroepsopleidingen is nog geen gemeengoed. Diversiteitsmodules zijn vaak beperkt van omvang en diepgang en veelal slechts keuzevak. Met de MO-groep, de MBO- en de HBO-raad zal overlegd worden hoe de aandacht voor interculturele competenties in de opleidingen kan worden versterkt. De professional met adequate interculturele competenties is in staat om de cliënt met zijn probleem in relatie tot zijn culturele achtergrond te doorgronden, op grond daarvan de meest geschikte aanpak te kiezen en een succesvolle werkwijze bij de cliënt over te brengen. Dit kan worden vergemakkelijkt als de professional ook een migrantenachtergrond heeft. Uitgangspunt daarbij is de professionaliteit van de hulpverlener, ook van een hulpverlener met een andere culturele achtergrond. Dat betekent ook afstand kunnen nemen van zijn of haar cliënt. De fractieleden van de CDA en de PVV hebben hiernaar gevraagd.

Daarnaast kan de inzet van vrijwilligers uit de doelgroep een positief effect hebben op de deelname van migranten aan jeugdvoorzieningen en opvoedondersteuning. Dit kan een oplossing zijn als schaamte een drempel is om hulp te zoeken bij sommige migrantenouders. Hierover heeft de PvdA een vraag gesteld. Bij het betrekken van mensen uit de eigen doelgroep gaat het er om dat deze inzet leidt tot een beter bereik van ouders en kinderen bij reguliere voorzieningen. Daarvoor is een positieve basishouding van de vrijwilligers nodig om de deelname aan deze voorzieningen te verbeteren.

De fractie van de SP heeft een vraag gesteld over het probleem van de uitstroom van professionals, de PvdA-fractie over organisaties, zoals het Leger des Heils, die met professionals werken met een christelijke achtergrond en de fractie van de CDA over het tekort aan pleegzorgouders van migrantenafkomst.

Een jeugdinstantie met voldoende diversiteit in haar personeelsbestand wint aan kwaliteit en zal migranten beter kunnen bereiken. In de (nul)meting, waarover in paragraaf 5 meer, wordt het aandeel professionals met een andere culturele achtergrond meegenomen. Het Leger des Heils heeft diverse financieringsbronnen. Zij worden onder andere door provincies gesubsidieerd om effectieve jeugdzorg te leveren. Hoewel de praktijk uitwijst dat de inzet van personen uit de doelgroep het bereik van migrantenouders en jongeren kan vergemakkelijken, is dit geen absolute voorwaarde voor een goed bereik. Desgevraagd heeft het Leger des Heils hier zelf over laten weten: «Medewerkers van het Leger des Heils hebben allemaal verschillende achtergronden. Elke medewerker van het Leger des Heils respecteert dat een cliënt een andere of geen geloofsovertuiging en/of culturele achtergrond kan hebben. Iedere medewerker van het Leger des Heils heeft een luisterend oor en treft zo nodig regelingen om de cliënt, indien daar behoefte aan is, bij te (laten) staan. De praktijk laat zien dat medewerkers van het Leger des Heils in staat zijn hulpvragers met complexe vraagstukken en zeer diverse culturele achtergronden ter zijde te staan en adequaat te helpen».

Wat de pleegzorg betreft wordt eerst in het sociale netwerk gezocht naar een pleeggezin. Dit is voor migrantengezinnen, ook voor moslimgezinnen, niet moeilijker dan voor autochtone gezinnen. Het is moeilijk om moslimgezinnen te werven als pleeggezin. Daardoor kost het meer moeite om een moslimpleeggezin te vinden als dit niet in het eigen netwerk te vinden is. In de pleegzorgcampagne wordt hier extra aandacht aan besteed. Ook hebben sommige instellingen voor pleegzorg specifieke methoden om moslimpleeggezinnen te werven.

Zoals gesteld in vragen van de SP is uitstroom van personeel in de jeugdsector een probleem, net als in het onderwijs en de gezondheidszorg. Jeugdinstaties zullen in hun personeelsbeleid oog moeten hebben voor het werven van professionals met verschillende migrantenachtergronden, maar ook voor een professioneel management dat de meerwaarde van deze migrantenprofessionals beter tot zijn recht laat komen. Dit kan door goed oog te hebben voor de doorstroommogelijkheden voor deze professionals. Hiervan mag een positief effect op de huidige uitstroom van deze professionals worden verwacht. In de pilots interculturalisatie CJG wordt hieraan aandacht besteed.

Kennisorganisaties

Over de samenwerking met kennisorganisaties en specifiek met Forum, zijn door de CDA-fractie vragen gesteld.

De kennis die Forum heeft over de verschillende migrantengroepen en over interculturalisatie zal waar mogelijk worden benut. In de brief wordt nadrukkelijk gesproken van een alliantie van organisaties en doelgroepen om de doelstellingen te kunnen realiseren. ZonMw heeft de opdracht om zowel de doelgroep als de kennisorganisaties actief te betrekken in het activiteitenprogramma. In het verzoek aan ZonMw om het programma uit te voeren is gevraagd om bestaande kennisorganisaties te betrekken, waarbij Forum expliciet is genoemd.

5. Monitoren van beleid en afrekenbare doelstellingen

Door verschillende fracties (CDA, PvdA en VVD) is aangegeven dat meetbare en afrekenbare doelstellingen en een concreet tijdpad moeten worden gegeven, zodat het helder is wat bereikt moet worden en op welke termijn. De VVD-fractie heeft gevraagd om SMART indicatoren te koppelen aan beleid en de resultaten van lopende programma's mee te nemen.

De ambitie zoals opgenomen in de beleidsbrief is dat migrantenkinderen en hun ouders even goed worden bereikt en even goed worden geholpen als autochtone kinderen. Daarvan is sprake wanneer tenminste de ondervertegenwoordiging van migrantenkinderen in de vrijwillige en vroege hulp en de oververtegenwoordiging van hen in de zwaardere vormen van hulp uiteindelijk worden weggewerkt.

Naast informatie over de resultaten van het beleid is eveneens van belang te monitoren in hoeverre sprake is van interculturalisatie van jeugdvoorzieningen, waarbij tevens een rol speelt in hoeverre de instellingen erin geslaagd zijn om in hun personeelsbeleid aan diversiteit vorm te geven.

Om hier zicht op te krijgen zal een nulmeting worden uitgevoerd. In de nulmeting wordt gemeten hoe het bereik nu is bij de jeugdorganisaties en wat het aandeel migranten is uit het personeelsbestand van de (preventieve) jeugdsector.

Het vergt een lange adem om de bovengenoemde eindresultaten (outcome) van «Diversiteit in het jeugdbeleid» te bereiken. Dit neemt niet weg, dat de in «Diversiteit in het Jeugdbeleid» genoemde acties van meet af aan voortvarend worden uitgevoerd, zodat in 2011 de beoogde tussenresultaten (output) behaald zijn. Bij dit laatste gaat het bijvoorbeeld om de uitvoering van de academische werkplaatsen, publicaties over wat werkt, zorgen dat er goed na- en bijscholingsaanbod is, waar ook gebruik van wordt gemaakt, het actualiseren van de opleidingen op het punt van interculturalisatie, het aanvullen van de gereedschapskist CJG, en dergelijke. Ook de implementatie van effectieve aanpakken is een belangrijk onderdeel. ZonMW is inmiddels al gestart met de academische werkplaatsen, en werkt tegelijk de beleidsbrief «Diversiteit in het Jeugdbeleid» uit tot een programma met concrete resultaten. Eind 2010 wordt een tussen-evaluatie uitgevoerd om te kunnen bijsturen in de programma-activiteiten, en om het vervolgtraject te bepalen.